

Działania z zakresu inżynierii ruchu
w celu poprawy bezpieczeństwa niechronionych
uczestników ruchu drogowego w Małopolsce

DOŚWIETLENIA PRZEJŚĆ DLA PIESZYCH NA CIĄGACH DRÓG WOJEWÓDZKICH

Fot. 1. DW 966 m. Biskupice, przejście dla pieszych z dedykowanym oświetleniem. Zdj. W. Matras.

mł. insp. Wojciech Matras

Naczelnik Wydziału Ruchu Drogowego
Komendy Wojewódzkiej Policji w Krakowie

Analiza wypadków drogowych ze skutkiem śmiertelnym w Małopolsce wykazała bardzo duże zagrożenie bezpieczeństwa w grupie niechronionych uczestników ruchu drogowego (przykładowo tylko w 2017 r. w 194 takich wypadkach zginęło 88 pieszych, tj. 46%, natomiast w 2018 r. w 223 wypadkach zginęło 87 pieszych, tj. 39%).

Informacje zbierane podczas realizowanych przez małopolską Policję – wspólnie z zarządcami dróg – lustracji miejsc wypadków śmiertelnych sygnalizowały, że na tragiczny skutek zdarzeń w rejonach przejść dla pieszych wpływ może mieć nieprawidłowe ich oświetlenie. Potwierdzały to również statystyki zdarzeń drogowych, które wskazywały na podwyższone zagrożenie bezpieczeństwa dla niechronionych uczestników ruchu drogowego w rejonach przejść dla pieszych (w szczególności w porach ograniczonej widoczności oraz w okresie jesienno-zimowym). W celu poprawy bezpieczeństwa tej kategorii uczestników ruchu, w ramach działań inżynierskich, w latach 2015–2017 Wydział Ruchu Drogowego KWP w Krakowie zainicjował przeprowadzenie kompleksowej lustracji oznakowania i oświetlenia przejść dla pieszych na ciągach dróg wojewódzkich. Lu-

stracje prowadzone były przez policjantów z komend miejskich i powiatowych Policji, wspólnie z przedstawicielami zarządców dróg oraz samorządu lokalnego szczebla gminnego. Podobne działania zostały zrealizowane na drogach krajowych i powiatowych.

Jeszcze przed rozpoczęciem przedmiotowych działań policjanci Wydziału Ruchu Drogowego KWP w Krakowie zajmujący się zagadnieniami inżynierii zorganizowali szkolenie dla policjantów szczebla miejskiego i powiatowego, w trakcie którego omówiono przepisy i zasady wyznaczania bezpiecznych przejść dla pieszych. W piśmie, w którym zawarto polecenia dotyczące wykonania lustracji, zalecono, aby była ona wykonana w warunkach ograniczonej widoczności (pora nocna). Była to pierwsza lustracja w Małopolsce, która dotyczyła konkretnego elementu drogi. Wszystkie wcześniejsze

DOŚWIETLENIE PRZEJŚĆ DLA PIESZYCH W MAŁOPOLSCE

tego typu działania na szczeblu wojewódzkim były bardziej ogólne i dotyczyły całościowo oznakowania pionowego, poziomego czy też urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego na ciągach dróg krajowych i wojewódzkich.

W lustracji przejść dla pieszych zwrócono szczególną uwagę na:

- 1) oświetlenie przejść dla pieszych:
 - montaż słupów wraz z oświetleniem (zwłaszcza w rejonach przejść przenoszących duże natężenie ruchu pieszego);
 - montaż oświetlenia ulicznego na istniejących słupach zlokalizowanych bezpośrednio przy przejściach;
 - poprawę istniejącego oświetlenia (montaż opraw o lepszych parametrach na istniejących lampach, korekta ustawienia lampy);
- 2) zastosowanie urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego w ich rejonie – barierek, ogrodzeń segmentowych, słupków blokujących (możliwych do zastosowania na chodnikach o szerokości min. 2 m w miejscach, gdzie nie występują zjazdy):
 - sprawdzenie warunków widoczności,
 - likwidacja przeszkody (np. zakrzewienia) na łukach ograniczających warunki widoczności,
 - w przypadku braku możliwości usunięcia przeszkody wniosek o korektę lokalizacji lub likwidację przejścia dla pieszych;
- 3) zasadność lokalizacji przejść dla pieszych (np. w miejscach, gdzie występuje jednostronny chodnik, ze względu na znikome natężenie ruchu pieszego itp.).

Ponieważ zgodnie z art. 18 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne (Dz. U. z 2024 r. poz. 266, z późn. zm.) do zadań własnych gminy w zakresie zaopatrzenia w energię elektryczną należy planowanie oświetlenia miejsc publicznych i dróg znajdujących się na terenie gminy oraz finansowanie oświetlenia ulic, placów i dróg publicznych znajdujących się na terenie gminy, wnioski w zakresie nieprawidłowości w oświetleniu były kierowane do właściwych urzędów miast/gmin, natomiast pozostałe wnioski kierowano do Zarządu Dróg Wojewódzkich w Krakowie. W wyniku lustracji stwierdzono nieprawidłowości w rejonie przejść dla pieszych w ilości:

- drogi krajowe – 479, w tym oświetlenie 270, tj. 56% ogółu;
- drogi wojewódzkie – 588, w tym oświetlenie 393, tj. 66% ogółu;
- drogi powiatowe – 1079, w tym oświetlenie 560, tj. 51% ogółu.

Analiza wyników lustracji wykazała, że priorytetową kwestią mającą wpływ na bezpieczeństwo niechronionych uczestników ruchu jest poprawa oświetlenia w rejonie przejść dla pieszych. Należy zwrócić uwagę, że w wyniku ponownej – częściowej lustracji przejść dla pieszych zlokalizowanych na ciągach dróg wojewódzkich, realizowanej w 2017 r. przez policjantów Wydziału Ruchu Drogowego KWP w Krakowie, ustalono, że liczba nieprawidłowo oświetlonych przejść jest dużo większa niż wykazano w lustracji pierwotnej (np. przejścia zlokalizowane pomiędzy lampami lub lampy znajdujące się tylko po jednej stronie drogi). Ponadto stwierdzono, że zalecenia polustracyjne skierowane do urzędów miast/gmin dotyczące poprawy oświetlenia w większości analizowanych przypadków nie zostały zrealizowane. Przedstawiciele samorządu lokalnego

Fot. 2. DW 966 m. Bilczyce, przejście dla pieszych z dedykowanym oświetleniem. Zdj. W. Matras.

go szczebla gminnego bardzo często przedstawiali stanowisko, że drogi posiadają oświetlenie uliczne, natomiast lampy doświetlające należy uznać za urządzenia bezpieczeństwa ruchu drogowego, które powinny być finansowane z budżetu zarządcy drogi. W przedmiotowej sprawie udało się osiągnąć kompromis poprzez uruchomienie programu współfinansowania oświetlenia przejść dla pieszych na drogach wojewódzkich. O utworzenie tego programu w 2018 r. do Zarządu Województwa Małopolskiego wystąpiła Komenda Wojewódzka Policji w Krakowie. Dzięki tej inicjatywie powstał „Program poprawy bezpieczeństwa na przejściach dla pieszych na ciągach dróg wojewódzkich administrowanych przez Zarząd Dróg Wojewódzkich w Krakowie”. Podstawowym założeniem tego programu pomocowego było pokrywanie do 70% wydatków związanych z realizacją inwestycji z funduszy zarządcy drogi. Pozostałą część opłacał samorząd lokalny.

Bardzo pomocne dla podmiotów zajmujących się tematyką bezpieczeństwa w ruchu drogowym, w tym Policji, było opracowanie pt. „Ochrona pieszych” wydane w 2014 r. przez Krajową Radę Bezpieczeństwa w Ruchu Drogowym. Wskazano w nim, że zastosowanie dedykowanego oświetlenia przejść dla pieszych zapewnia najlepszą widoczność niechronionych uczestników ruchu drogowego znajdujących się na przejściu dla pieszych lub w jego otoczeniu (w różnych warunkach atmosferycznych, o różnych porach doby). W ramach zadań związanych z opiniowaniem projektów organizacji ruchu przy lokalizacji nowych przejść dla pieszych Policja każdorazowo odnosiła się do kwestii oświetlenia przejścia dla pieszych, jednak obowiązujące przepisy nie precyzowały optymalnego oświetlenia. Dopiero ww. wytyczne pozwoliły na formułowanie uwag do projektów organizacji ruchu obligujących zarządców do zastosowania na przejściach dedykowanego oświetlenia (przy nowych inwestycjach, modernizacjach czy rozbudowie dróg kwestia ta należy do zadań zarządcy drogi).

Obecnie rola Policji w poprawie infrastruktury drogowej związanej z doświetleniem przejść dla pieszych polega na aktywizowaniu samorządów szczebla gminnego do zgłaszania ich do Programu. Zarząd Dróg Wojewódzkich w Krakowie przyjmuje powyższe zgłoszenia do dnia 31 stycznia każdego roku, w którym planowane jest rozpoczęcie realizacji zgłoszonej inwestycji. Przykładowo, tylko w 2024 r. zostało zgłoszonych do Programu 101 przejść dla pieszych, z których 81 jest w trakcie realizacji, natomiast pozostałe

są na liście rezerwowej. Po ich wykonaniu na ciągach dróg wojewódzkich będzie doświetlonych ponad 800 przejść dla pieszych, co stanowi ponad 60% ogółu. Ponadto na omawianych ciągach dróg 150 przejść jest usytuowanych w rejonach skrzyżowań o ruchu okrężnym, czyli rond. Przy rondach zagrożenie dla niechronionych uczestników ruchu drogowego jest znikome ze względu na spowolnienie ruchu wymuszone geometrią tego typu skrzyżowań, jak również obligatoryjnym zastosowaniem oświetlenia ulicznego. Decyzja co do zastosowania dedykowanego doświetlenia w ich rejonie powinna być poprzedzona analizą zasadności takiej inwestycji. Powyższe dotyczy również przejść (jest ich 40), nad którymi zastosowano wysięgniki z aktywnymi znakami D-6. Zasadne jest wykonanie dedykowanego oświetlenia na pozostałych 320 przejściach dla pieszych. Biorąc pod uwagę, że Program ten cieszy się niesłabnącym zainteresowaniem samorządów lokalnych, należy uznać, że w ciągu najbliższych kilku lat proces doświetlenia przejść dla pieszych na ciągach dróg wojewódzkich w Małopolsce powinien zostać zakończony.

Realizacja powyższych działań inżynierskich na terenie Małopolski była możliwa dzięki doskonałej współpracy podmiotów zajmujących się bezpieczeństwem ruchu drogowego wchodzących w skład Małopolskiej Wojewódzkiej Rady Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego, przede wszystkim Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego, Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie, zarządców dróg, tj. Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Krakowie, Zarządu Dróg Wojewódzkich w Krakowie i Komendy Wojewódzkiej Policji w Krakowie. Należy też wyróżnić rolę samorządów szczebla gminnego, które w zdecydowanej większości bardzo aktywnie włączyły się w te działania, co miało duże znaczenie w kontekście poprawy bezpieczeństwa na małopolskich drogach.

Wspólne działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa w Małopolsce zostały docenione na szczeblu europejskim i krajowym. W lipcu 2022 r. Małopolska Wojewódzka Rada BRD została wyróżniona na tle Europy w raporcie „Safe System” opublikowanym przez Bank Światowy wraz z International Transport Forum (ITF) jako przykład godny do naśladowania. Raport ten prezentował najlepsze praktyki z zakresu bezpieczeństwa ruchu drogowego z całego świata, a jeden z elementów dotyczył programu poprawy bezpieczeństwa na przejściach dla pieszych, który opisano w niniejszym artykule. Natomiast w 2023 r. Małopolska Wojewódzka Rada BRD dostała nagrodę specjalną za całokształt działań na rzecz bezpieczeństwa ruchu drogowego w 13. edycji konkursu Partner Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego. Na Ogólnopolskiej Konferencji „Współpraca międzysektorowa i innowacje na rzecz bezpieczeństwa drogowego” wyróżniony nagrodą „Patron bezpiecznych dróg” został również Wydział Ruchu Drogowego KWP w Krakowie.

Program współfinansowania doświetlenia przejść dla pieszych znacznie poprawił bezpieczeństwo niechronionych uczestników ruchu na ciągach dróg wojewódzkich. Dużą rolę w poprawie bezpieczeństwa na drogach krajowych odegrała Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddział Kraków, która jest na etapie końcowym procesu doświetlenia przejść dla pieszych na administrowanych drogach. Zarządcy dróg niższych kategorii – wzorem za-

rządców dróg krajowych i wojewódzkich – również zaczęli zwracać uwagę na ten aspekt, dzięki czemu zauważamy znaczną poprawę infrastruktury w rejonie przejść dla pieszych na małopolskich drogach.

Reasumując, należy podkreślić, że celem działań prowadzonych z zarządcami dróg jest budowanie przejść dla pieszych, które realnie zapewniają bezpieczeństwo pieszym podczas przekraczania jezdni. Dodatkowo, w Małopolsce przed wszystkimi nieosygnalizowanymi przejściami dla pieszych na ciągach dróg krajowych i wojewódzkich wprowadzono ograniczenie prędkości do 50 km/h. Takie rozwiązanie ma na celu zminimalizowanie zagrożenia oraz ograniczenie skutków ewentualnych zdarzeń w rejonach przejść dla pieszych. Nie bez znaczenia pozostają również zmiana przepisów w zakresie pierwszeństwa pieszego wchodzącego na przejście dla pieszych przed pojazdem, która weszła w życie w 2021 r., oraz nasilenie działań kontrolno-prewencyjnych Policji, ukierunkowanych na nadzór nad ruchem drogowym w rejonach przejść dla pieszych.

Wysiłki wszystkich instytucji i podmiotów zaangażowanych w poprawę bezpieczeństwa niechronionych uczestników ruchu drogowego przynoszą pozytywne skutki. W 2023 r. w województwie małopolskim odnotowano na przejściach dla pieszych 266 wypadków drogowych, w których śmierć poniosło 7 osób. Dla porównania – w całej Polsce były 2684 takie wypadki, w wyniku których śmierć poniosły 132 osoby (na podstawie publikacji Biura Ruchu Drogowego KGP, *Wypadki drogowe w Polsce w 2023 roku*, Warszawa, 7 lutego 2024 r., file:///C:/Users/951104/Downloads/Wypadki_drogowe_2023.pdf). Na przestrzeni ostatnich lat w Małopolsce odnotowujemy spadki zarówno liczby wypadków na przejściach dla pieszych, jak i liczby osób zabitych w tych wypadkach (w 2018 r. zaistniało 406 wypadków na przejściach dla pieszych, w których 20 osób poniosło śmierć).

Summary

Traffic engineering activities to improve the safety of vulnerable road users in the Małopolskie Province. Lighting pedestrian crossings on provincial roads

The author of this article, Head of the Road Traffic Department of the Provincial Police Headquarters in Kraków, presents the activities of the police from the Małopolskie Province undertaken to improve the safety of vulnerable road users. Analysis of the results of inspection of markings and lighting pedestrian crossings on provincial, national and county roads carried out by the officers from municipal and county police headquarters, together with representatives of road managers and local governments, showed that the priority issue affecting the safety of vulnerable road users is improving the lighting in the area of pedestrian crossings. In 2018, the Provincial Police Headquarters in Kraków submitted a request to the Management Board of the Małopolskie Province to create a program for co-financing the lighting of pedestrian crossings on provincial roads. Thanks to this initiative, the “Program for improving safety of pedestrian crossings on provincial roads administered by the Provincial Roads Authority in Kraków” was created. This program enjoys unflagging local governments interest, so the process of illuminating pedestrian crossings on provincial roads in the Małopolskie Province should be completed within the next few years.

Tłumaczenie: Beata Peplowska